

ØKONOMISK STRUKTUROVERSIKT FOR NORGE

Ragnar Frisch, Wilhelm Keilhau, Arne Skaug, Ingvar Wedervang

NASJONALREGNSKAPET

Særtrykk

fra forhandlingene ved Nordisk Statistisk møte,

Oslo 1939

KOORDINERINGS-AVDELINGEN

Adr.: Sosialøkonomisk institutt.

Universitetets midtbygning.

ØKONOMISK STRUKTUROVERSIKT FOR NORGE

Ragnar Frisch, Wilhelm Keilhau, Arne Skaug, Ingvar Wedervang

NASJONALREGNSKAPET

Særtrykk

fra forhandlingene ved Nordisk Statistisk møte,

Oslo 1939

KOORDINERINGS-AVDELINGEN

Adr.: Sosialøkonomisk institutt.

Universitetets midtbygning.

PROFESSOR RAGNAR FRISCH,
NORGE

Det ligger en lang og betydningsfull utvikling på nasjonalinntektsberegningenes område mellom 1874 og idag. Jeg tillater meg å nevne dette spesielle året til sammenligning fordi det var da Kiær skrev sin grunnleggende avhandling om nasjonalinntekten. Mange nye data er kommet til som gjør det mulig å få meget nøyaktigere resultater nå enn dengang. Men ikke bare det. Den fyldigere økonomiske statistikk vi nu har, gjør det mulig å stille nye spørsmål, særlig om nasjonalinntektens *sammensetning* etter forskjellige kjennemerker slik som det har vært drøftet av de tidligere talere idag. Med utgangspunkt i denne utvidede problemstilling har enkelte vært dristige nok til å spørre om det ikke skulde være mulig å gå ennu videre og forsøke å stille opp et helt *nasjonalregnskap*. Det er om denne utvidelse av nasjonalinntektsproblemet jeg skal få lov til å si noen ord.

Jeg kommer da for en stor del til å legge an et litt annet og mer generelt synspunkt enn det professor Lindahl gikk ut fra i sitt foredrag. Det vil imidlertid vise seg at det allikevel er en nære sammenheng. Det er interessant å se hvorledes de fleste av de spesielle problemer professor Lindahl drøftet kan lokaliseres til bestemte punkter i det mer generelle system.

Med et nasjonalregnskap mener vi en oversikt ikke bare over nasjonalinntekten i et bestemt år eller nasjonalformuen på et bestemt tidspunkt, men en noenlunde fullstendig oversikt over hele *den nasjonale økonomiske drift* et år, stillet opp på en slik måte at sammenhengen mellom de forskjellige data kommer tydelig fram. Oppstillingen skal gjøres slik at de sammenheng vi er særlig interessert i fremtrer med *bokholderimessig nødvendighet*. F. eks. formuesforandringen skal med bokholderimessig nødvendighet stemme med oppgavene over inntekten, forbruket og sparingen. Og overensstemmelsen mellom den reale og den per-

sonlige metode til nasjonalinntektsbestemmelsen skal gi seg selv. Den skal gi seg selv fordi nasjonalregnskapet griper helt tilbake til driften i året og oppløser den i dens enkelte bestanddeler. Vi kan si det slik at nasjonalregnskapet tar sikte på å gi tilnærmedesvis samme slags oversikt over norske borgeres og institusjoners samlede økonomiske virksomhet som et vanlig dobbelt bokholderi gir for den enkelte bedrift.

Det er kanskje mange som vil synes at dette er en håpløs oppgave, at det er som å gripe etter månen. Jeg er ikke av den oppfatning. Selvfølgelig er man ved utformingen av et første arbeidsprogram på dette område nødt til å resignere på mange punkter. Jeg nevner f. eks. at i det regnskapsskjema jeg skal antyde, har vi — iallfall foreløpig — ikke gjort noe forsøk på å få fram handelsomsetningen med utlandet. Pålitelige oppgaver over det lar seg neppe skaffe på annen måte enn ved å ta varene akkurat idet de passerer landsgrensen. M. a. o. handelsstatistikken er den naturlige form for iakttagelse her. Om man kopierte disse tallene over i et nasjonalregnskapsskjema vilde ikke så meget være vunnet, men man ble tvunget til å anlegge et regnskapsskjema som var vesentlig mer komplisert.

På en rekke andre områder av den økonomiske statistikk er imidlertid forholdene ganske anderledes. Her foreligger det en rekke *forskjellige slags* opplysninger, såvel offisiell statistikk som statistikk eller kalkyler istandbragt av foreninger eller private. Disse opplysninger vil dels kontrollere, dels supplere hverandre. Derfor er det her både behov for og mulighet for en koordinering, gjort etter gjennomtenkte økonomiske prinsipper.

Arbeidet med et nasjonalregnskap inngår, som iallfall de norske deltagere vil vite, i programmet for den økonomiske Strukturoversikt for Norge som ble igangsatt for et par år siden, og det er blitt meg som skulde stå for denne del av strukturarbeidet. Allerede for 8 år siden gjorde vi forøvrig på Universitetets økonomiske Institutt et første forsøk som særlig ble konsentrert om skogbruket og utført av nuværende dosent Johan Einarsen. I strukturoversikten har særlig herrene Stein Johnsen, Hans Luihn og Ole Myrvoll-Jensen arbeidet med nasjonalregnskapet.

Vi har visstnok ennu ikke noen omfattende erfaring m. h. t. hvor langt det går an å komme, men noe har vi da lært og mer

venter vi å lære ettersom arbeidet tar form og vi kan nyttiggjøre oss den konstruktive kritikk fra fagfolk på de forskjellige områder. Vårt hovedinntrykk hittil er at det er forbausende hvor meget som kan finnes av spredt materiale når en først begynner å lete. Det er med tilfredsstillelse jeg har konstatert at de som har deltatt i arbeidet alle sammen etterhvert er kommet til den oppfatning at det i virkeligheten vil vise seg mulig å komme betydelig lenger enn en skulde tro ved første øyekast. Men det er et langt lerret å bleke. Og selvfølgelig er ingen av oss naiv nok til å tro at det vil lykkes i første omgang å komme fram til pålitelige tall over hele feltet. På noen områder vil det være mulig å få temmelig gode data, men på mange områder må vi nok nøye oss med kalkyler, undertiden kanskje med meget grove kalkyler. Ikke noen av dem som stiller med nasjonalregnskapet gjør seg håp om foreløpig å kunne komme noe lenger. Jeg skulde derfor ønske at man ikke vilde bruke altfor meget av tiden under den frie diskusjon på å forklare oss dette at materialet er ufullstendig. Vi er imidlertid ubeskjedne nok til å tro at selv et slikt første forsøk som i stor utstrekning må bygge på grove kalkyler kan ha en viss betydning. Engang må være den første da man gjør et forsøk i denne retning. Det er iallfall min personlige mening at vi her står overfor en arbeidsoppgave som må tas opp før eller senere i et samfunn hvor næringslivet er gjenstand for omfattende offentlige inngrep.

Såvidt mulig bør der naturligvis angis \pm grenser for de enkelte tall i regnskapet på lignende måte som f. eks. Sir Stamp gjennomførte systematisk i sin 1919-avhandling om nasjonalinntektsberegninger for de forskjellige land. En skulde da kunne få fram kvalitetsforskjellen i tallene og unngå slike pussige situasjoner som den sekretær Langeland fortalte meg om igår, og som jeg ikke kan nekte meg fornøyelsen av å gjengi i en litt modifisert form. Det var guiden i British Museum som betrodde den amerikanske turist — amerikanske turister er som bekjent grådige etter tall — at denne mumie var 3007 år. «Oh, how interesting! How do you know?» Jo, mumien var 3000 år da den ble bragt til British Museum, og det var nå 7 år siden, altså 3007 år ialt. Denne vits vil formodentlig ingen ta som et alvorlig argument mot forsøket på vitenskapelig å aldersbestemme mumier.

Jeg skal i det følgende gå litt inn på de prinsipielle spørsmål som reiser seg ved oppstillingen av et nasjonalregnskap. Jeg skal ikke bruke megen tid på å referere det materiale som vi tror kan komme til anvendelse og det vi ikke tror kan brukes. Jeg bare nevner at vår Produksjonsstatistikk, Bedriftstillingen av 1936, arbeidet ved de tre næringsavdelingene ved Strukturoversikten og sist men ikke minst den nasjonalinntektsberegning som nylig er satt igang ved det Statistiske Sentralbyrå, vil gi oss verdifulle ting. I ettermiddagsmøtet idag vil min medarbeider Hans Luihn ta ordet i den frie diskusjon og da komme med endel ytterligere bemerkninger om materialet.

Under drøftelsen av de prinsipielle spørsmål som knytter seg til et nasjonalregnskap er det forøvrig næsten en fordel ikke å være altfor bunnet av tanken om hvilke data som foreligger *idag*. Det skjema man velger å arbeide etter bør nemlig peke langt utover dagen. Først og fremst gjelder det å gjøre seg klart hva det egentlig er man ønsker, og jeg vet ikke noe bedre middel til det enn å stille opp et skjema over hvorledes man *vilde* utføre talloppstillingen *hvis* de og de tall kunde skaffes. Det er først og fremst som et bidrag til en tilrettelegging av dette prinsipielle grunnlag at de etterfølgende betraktninger må sees.

Det første spørsmål som reiser seg er i hvilken *verdistandard* man skal regne nasjonalinntekten eller mer generelt nasjonalregnskapets poster. Det man egentlig vil ha fram er vel et mål for den *nyttesum* som de fysiske goder og tjenestene skaper. Praktisk talt alle som har beskjefteget seg med spørsmålet, er i siste instans bevisst eller ubevisst fallt tilbake på denne standard. Det vilde ikke være vanskelig å belyse dette med sitater. Men dermed er man — enten man vil det eller ikke — bragt inn i betraktninger over totalnytter og grensenytter. Det praktiske spørsmål man stilles overfor blir da om den sum som framkommer ved å multiplisere de fysiske kvanta med visse pristall gir noe godt mål for nyttesummen. Hvor god tilnærmelsen skal bli avhenger åpenbart av hvor raskt grensenytten av de forskjellige goder varierer med kvantum, og ganske særlig avhenger det av elastisiteten av pengenes grensenytte. Jeg tror at et noenlunde brukbart korreksjonsledd for sammenhengen mellom nyttesum og pengesum kan beregnes ved hjelp av visse statistisk observerbare elastisi-

teter og inntektsfordelinger. Man skulde derved — iallfall under visse forenkledede forutsetninger — kunne løse det gamle paradoks som f. eks. Bireck illustrerte ved eksemplet om at monopolistiske prisforhøvelser rent formelt kan øke nasjonalinntektssummen.

Imidlertid, bergningen av slike korreksjonsledd vil i beste fall ta lang tid, og i mellomtiden får man hjelpe seg så godt man kan med de vanlige verdiberegninger som bygger på pris ganger mengde. Gjør man det, oppstår spørsmålet om hva slags priser man skal regne med. Særlig blir det spørsmål om til hvilke priser man skal oppføre den foreliggende realkapital f. eks. beholdningene av råstoff, halvvarer, ferdigvarer o. s. v. Her er forskjellige muligheter, og valget av verdistandarden for disse beholdninger vil bli bestemmende for hvilket innhold inntektsbegrepet får. Det er tre slags priser som her er av særlig interesse. For det første *selvkost* for den enhet d. v. s. den bedrift for hvilken regnskapet gjelder. For det annet *omsetningsverdien* på det tidspunkt da balansen oppstilles, og for det tredje den verdi som bedriften, som et going concern, tillegger tingene. Her kommer bedriftens antesipasjon av det fremtidige driftsresultat inn under hensyntagen til alle relevante omstendigheter, bl. a. innre og ytre goodwill. Man kunne kanskje kalle denne verdi *driftsantesipasjonsverdien*.

Vårt regnskapssystem er i prinsippet bygget på at alle beholdninger ansettes til selvkost, men vi regner med at der skal brukes et system av supplerende avslutningskonti — vi kaller dem verdauk-vinningskonto og verdauk-balansekonto, driftsantesipasjons-vinningskonto og driftsantesipasjons-balansekonto — hvorved man, om det er ønskelig og mulig, kan bringe til uttrykk de inntekts- og formuesbegrep som fremkommer om man velger å ansette beholdningene etter henholdsvis omsetningsverdien eller etter driftsantesipasjonsverdien. Andre verdibegrep som f. eks. gjenanskaffelsesverdi, forsikringsverdi, realisasjonsverdi (ved plutselig salg) og skrapverdi har vi ikke funnet av så stor interesse ut fra nasjonalregnskapets synspunkt at det er umaken verd å gjennomføre noen systematisk behandling av dem i regnskapet. Men det sier seg selv at i mange spesielle tilfeller vil noen av disse verdier, kanskje særlig forsikringsverdien, kunne tjene som holdepunkt for kalkyler.

Nasjonalregnskapets opplysninger har vi ikke tenkt å gruppere geografisk. Norge er tenkt behandlet som en enhet. Men vi vil sette meget inn på å få fram selve *strukturen* i den økonomiske virksomhet. For å gjøre det vil vi forsøke å gjennomføre oppstillingen særskilt for forskjellige viktige *sektorer* av den økonomiske virksomhet. Sektorbegrepet spiller en stor rolle i systemet vårt. Vi oppstiller en sektorinndeling i to retninger. For det første etter *organisasjonsformen* av de enkelte virksomheter, det leder til de store *organisasjonssektorer* som er angitt vannrett i skjemaet i den utdelte oppstilling, og for det annet etter den næringsøkonomiske inndeling som er angitt loddrett. En celle i denne todimensjonale inndeling — f. eks. samlingen av alle enebedrifter i treindustrien — kaller vi en *struktursektor*. Og det er for disse struktursektorer at selve regnskapsoppstillingen vil bli forsøkt gjennomført. Tiden tillater selvfølgelig ikke noen detaljert gjennomgåelse av sektorinndelingen i de to retninger. Jeg vil bare nevne en slik ting som at sontringen mellom konserner og bedriftskombinasjoner som ikke er organisert som grupper av aksjeselskaper — en sontring som kanskje i og for seg økonomisk ikke er så svært betydningsfull — er gjort av hensyn til materialets art. Dette vil i mange tilfelle foreligge i forskjellig form for de to grupper. For den næringsøkonomiske inndeling har vi i det vesentlige fulgt Nasjonenes Forbunds ekspertkomites minimumnomenklatur. Vi er dermed også i overensstemmelse med Bedriftstelingen som i det vesentlige har fulgt denne inndeling. Innenfor hver struktursektor kan det bli tale om flere *individualektorer*. I skjemaet er angitt en del eksempler på slike. Disse eksempler vil illustrere hva som ligger i de forskjellige struktursektorer. Det er selvsagt ikke meningen å gjennomføre en spesifisert oppstilling for alle tenkelige individualektorer, men det kan nok være noen individualektorer vi blir nødt til å føre på grunn av den form hvori materialet foreligger. For flere av struktursektorene vil vi også gjøre et forsøk på å spalte etter størrelsen av de enkelte virksomheter som inngår. Størrelsesgrupperingen her vil bli avpasset etter struktursektoren. Det er klart at den samme størrelsesgruppering ikke vil være relevant i alle struktursektorer.

For hver enkelt sektor stor eller liten, vil opplysningene bli organisert i et system av *forretningskonti*. Det må være et standard

kontosystem som brukes overalt for en hvilken som helst sektor. Det vilde føre til et håpløst rot om vi skulde bruke forskjellige systemer for de forskjellige sektorer. Valget av dette standard kontosystem er selvsagt meget viktig og har krevet nøye gjennomtenking. Det er neppe noen del av det forberedende arbeide som har tatt så lang tid som dette. Det systemet vi nå er kommet fram til og som er framstillet i forenklet form grafisk i den ledsagende oppstilling er blitt til etter en rekke prøvninger bl. a. av slike sektorer som Norges Bank og visse sektorer i statsvirksomheten.

Under oppstillingen av kontosystemet har vi selvsagt hatt et visst støttepunkt i den praksis som vanligvis følges i en bedrifts bokholderi. Og det sier seg selv at vi i så stor utstrekning som mulig har fulgt denne bl. a. for at resultatene skal bli så lett forståelige for det praktiske livs menn som mulig. Men det har ikke vært mulig uten videre å kopiere det vanlige bedriftsøkonomiske kontobruk. For oss gjelder jo først fremst og få en oppstilling av det som er nasjonaløkonomisk relevant. Og dessuten har vi måttet ta visse hensyn til arten av vårt materiale.

Jeg kan selvsagt ikke gå inn på kontosystemet i dets enkeltheter eller begrunnelsen for hvorfor vi har valgt det slik, jeg vil bare nevne et par hovedtrekk. For det første har vi forsøkt å skille tydelig mellom realvirksomheten og finansvirksomheten, altså mellom det som hos Keynes og andre engelske forfattere betegnes som henholdsvis «industrial circulation» og «financial circulation». For det annet kan nevnes at vi ikke har gjennomført en slik bruk av de forskjellige produksjons- og omkostningskonti at saldoen på hver produksjonskonto vil vise om denne spesielle produksjon er rentabel for sektoren eller ikke. Vi har av mange grunner valgt en føring slik at saldoen viser det som i vår produksjonsstatistikk er kalt «bearbeidelsesverdien» og i engelsk terminologi «value added». Det er en liten nyanse som skiller vårt saldobegrep fra bearbeidelsesverdien, men den er uten praktisk betydning.

Det har selvfølgelig også vært nødvendig å utarbeide nærmere regler for posteringene, noen eksempler på det er antydnet i den ledsagende oppstilling.

Jeg skal se litt på hvorledes endel av de spørsmål som professor Lindahl reiste vil ta seg ut om man ser dem i lys av nasjonalregnskapet.

Ved den tredobbelte inndeling av nasjonalregnskapets poster, etter organisasjonssektor, næringssektor og forretningskonto vil man — om regnskapet kan oppstilles noenlunde tilfredsstillende — få fram nasjonalinntekten både etter den reale og etter den personlige metode. Og man vil også få den inndelt etter inntektskategorier som arbeidslønn, funksjonærlønn, lederlønn og renteinntekt. Og alle disse slutt-all for nasjonalinntekten vil nødvendigvis måtte bli de samme. De tre Lindahlske poster: forbruk, nettoinvestering i landet og nettoinvestering i utlandet kommer også fram; nemlig som saldoen på forbrukskonto og som økingen i henholdsvis realkapitalkonto og finanskapitalkonto i den totale sektor Norge når denne defineres simpelthen som summen av delsektorene. Selve postene kommer altså fram, men de blir i sitt innhold ikke nøyaktig de samme som etter professor Lindahls definisjon. La oss som eksempel se på nettoinvesteringen i landet. Ved å foreta summeringen av delsektorene i nasjonalregnskapet vil noen realkapitaldeler bli medregnet til produsentens selvkost, andre til omsetningsverdi (omsetningsverdien er nemlig «selvkost» for de sektorer som har skaffet sig tingene ved kjøp). Ved første øyekast kan dette synes inkonsekvent. Men ved nærmere ettersyn tror jeg man vil innrømme at det er konsekvent, ja, i virkeligheten det eneste konsekvente såsant man forlanger en oppstilling som viser sammenheng mellom inntekts- og formuesdefinisjonen. Hvilke deler av realkapitalen er det nemlig man ved summering av delsektorenes tall får med til selvkost? Jo, det er slike deler som på grunn av strukturen i vårt økonomiske liv er bestemt til avsetning til andre sektorer, men *som ennå ikke er blitt avsatt*. Før denne avsetning er fullbragt kan vi ikke si at disse ting nasjonaløkonomisk sett er kommet på den plass hvor de må være hvis vi skal kunne si at de er helt ferdigprodusert. Og derfor kan vi heller ikke regne dem med til sin fulle omsetningsverdi. Inntektsmessig kommer dette til uttrykk deri at differensen mellom den fulle omsetningsverdi og produsentenes selvkost ennå ikke er regnet som inntekt. Skulde vi ha regnet all nyprodusert realkapital til sin fulle omsetningsverdi, måtte vi for å være konsekvente også regne som inntekt hos produsentene den forventede salgsgjevinst på disse ennå ikke avsatte gjenstander. Men det strider mot det prinsipp — som jeg antar at også professor

Lindahl vil anerkjenne — at en inntekt ikke skal medregnes før den er realisert.

Dette spørsmål har også en umiddelbar tilknytning til det betydningsfulle spørsmål dosent Lindberg reiste om *tidspunktet* for iakttagelsen av de forskjellige størrelser. Det står for meg slik at også dette spørsmål vil få en naturlig løsning ved at man griper hver post slik som den tar seg ut fra den enkelte strukturektors synspunkt.

Jeg skal ikke ta flere eksempler, men bare resymere mitt synspunkt derhen at jeg tror det vil være meget vanskelig, ja praktisk talt umulig å sikre seg full konsekvens mellom de forskjellige konvensjonelle vurderingsprinsipper man aksepterer, bare ved å stille opp et sett av standardregler for den statistiske beregning av hver enkelt størrelse tatt særskilt, f. eks. etter de retningslinjer professor Lindahl har angitt. En tilfredsstillende oversikt over konsekvensene av disse konvensjoner får man neppe før man går til en sektoroppsplitting som den jeg har antydnet og deretter gjennomfører posteringene med bokholdermessig balansering. Det å sikre en slik innre overenstemmelse mellom tallene og gi en oversiktlig framstilling av resultatene skulde være nasjonalregnskapets viktigste formål.

CAND. OECON HANS LUIHN.

NORGE

Vår oppgave med Nasjonalregnskapet har ikke bare vært å løse det teoretisk, men også i praksis å sette op et regnskap efter de prinsipper og de skjemaer vi er kommet frem til. I tilslutning til professor Frisch's foredrag skal jeg derfor komme inn på den praktiske side av vårt arbeide, komme med endel bemerkninger til vår fremgangsmåte og til det statistiske materiale vi bygger på. Vi holder nu på med å stille op en grov prøveopstilling over Nasjonalregnskapet, for å få den nødvendige oversikt til selve hovedarbeidet, og vi kan på grunnlag av det si at vi har et ganske godt overblikk over arbeidets omfang.

Til å begynne med hadde vi den følelse av at opsetning av et slikt regnskap i praksis vilde være en temmelig umulig oppgave, først og fremst fordi det statistiske materiale vilde være så altfor mangelfullt. Men efterhvert er vi begynt å se lysere på det hele, det dukker stadig op nytt materiale som vi ikke har vært opmerksom på, ikke bare av offisiell statistikk, men først og fremst detaljberetninger og detaljbehandlinger, så jeg tror vi snart kan si at det vil være få punkter av vårt Nasjonalregnskap, hvor vi ihvertfall ikke har *noe* statistisk materiale å bygge på. Det samme inntrykk som vi har idag, hadde dosent Einarsen da han i sin tid satte op et regnskap for skogbruket i forbindelse med tanken om å lage et Nasjonalregnskap.

Vi vil ikke med disse ord påstå at vi venter å få satt op et helt uttømmende Nasjonalregnskap — det mål har vi heller ikke satt oss. Vår oppgave består i å trekke en hinne over det hele, i alle tilfeller i store linjer å få sammenhengen klar mellem de forskjellige økonomiske sider av vårt samfund.

På enkelte områder kan vi riktignok nå ganske langt. Jeg sikter da først og fremst til de sektorer som omfatter Staten og kommunene hvor vi på grunnlag av våre regnskapsmetoder skulde

kunne samle hele den offentlige økonomiske virksomhet til et oversikkelig hele, få frem den offentlige virksomhets utgifter til lønninger, fordelt på arbeidere, funksjonærer og ledere, få frem gjeldsforpliktelse, tilgodehavender, kassabeholdninger, anleggsverdi o. s. v. Allerede en slik oversikt vilde være av interesse.

Materialet vi bygger på her er de offentlige regnskaper, og selv om ikke disse bestandig utmerker sig ved sin ensartethet og fullstendighet, og ofte har bragt oss ut i fortvilelse, så danner de iallfall et solid grunnlag å bygge på. Vi har Statsregnskapet, Skattestatistikken og Norges kommunale finanser, de to siste publikasjoner utgis av Statistisk Sentralbyrå og er et utmerket materiale. Ved siden av disse har vi beretninger og regnskaper fra de enkelte institusjoner, f. eks. Telegrafverket, Postverket, og jernbanene. Og hvor opplysninger mangler, vil det for den offentlige virksomhets vedkommende være mulig å henvende sig til de enkelte institusjoner med spørreskjema.

Men for store deler av regnskapet vil det ikke foreligge slike uttømmende materialkilder. Å få fullstendige opplysninger om *Industrien* på den måte vi ønsker det vil ikke være mulig. Vi vil her på de enkelte områder måtte ta tilflukt til kalkyler.

Vi har tre kilder å gå til, Produksjonsstatistikken og Industristatistikken, som Byrået årlig sender ut, og dessuten Bedriftstellingen av 1936 som nu nesten foreligger ferdig. Ingen av disse publikasjoner dekker helt ut de fordringer vi stiller. Produksjonsstatistikken er mest utførlig, men omfatter ikke samtlige bedrifter, og holder dessuten en rekke industrigrupper utenfor.

Bedriftstellingen går ikke så langt i sine opplysninger, men til gjengjeld strekker den sig over så å si samtlige industribedrifter, samtidig som også skipsfart og handel er trukket med inn. For å nå frem til de opplysninger vi trenger må vi samarbeide de tre tellinger, hvilket iallfall skulde føre et stykke på vei.

Vi valgte å føre vårt regnskap for året 1935 nettopp av hensyn til Bedriftstellingen og dens omfattende materiale. Riktignok svikter tellingen oss på et meget viktig punkt, det blev innsamlet oppgaver over bedriftenes formuesforhold; besvarelsene er imidlertid så ufullstendig at Byrået valgte ikke å bearbeide dem. Vi tenkte selv å ekstrahere oppgaver fra den del av materialet som var brukbart; i det store og hele besvarelsene fra aksjeselskapene.

Imidlertid har en annen av Strukturoversiktens avdelinger — under ledelse av Arne Skaug — foretatt lignende undersøkelser og da brukt bedriftenes selvangivelser som kilde. Undersøkelsen dekker bare delvis samme antall bedrifter som Produksjonstillingen, men vi håper at det er tilstrekkelig for oss som grunnlag for kalkyler.

For industrien i sin almindelighet vil vi i likhet med Produksjonsstatistikken forsøke å komme frem til *bearbeidelsesverdien*. I vårt regnskapssystem krediterer vi Egenvarekonto for alt som går ut, salg o. s. v. og debiterer den for forbruk av råstoffer, hjelpestoffer, elektrisk kraft o. s. v. og får på den måte — med endel korreksjoner — bearbeidelsesverdien frem som *saldo*.

I *skibsfarten* finnes ved siden av Bedriftstillingen et interessant materiale i de regnskapsresultater for norske skib i utenriks fart som er samlet og bearbeidet av Kontoret for forretningsøkonomiske forskning i Bergen. Ved siden av dette finnes også endel annet materiale, blandt annet gir Kierulfs håndbok regnskapsekstrakter for de fleste rederier, om enn ikke disse regnskaper er så spesifiserte.

For *landbruket* publiseres det årlig en anseelig mengde tallmessig materiale til belysning av forholdene. Vi har ikke bare den statistikk som utgis av Byrået, men også alle de beretninger og regnskaper som landbruksorganisasjonene sender ut. Det materiale som foreligger er såvidt stort at det vilde vært ønskelig at det allerede var blitt gjort forsøk på å koordinere eller i det minste samle de forskjellige data. Et skritt i den retning er gjort i og med Byråets utgivelse av Jordbruksstatistikken for 1937.

Vi skal her inskrenke oss til å understreke at hvis oppgaven bare gjaldt oppstillingen av anleggsverdi, produksjonsverdi o. s. v. for landbruket under ett uten nærmere spesifikasjoner, vilde vår oppgave være relativt enkel. Men Nasjonalregnskapet fordrer adskillig mere. Vi må føre transaksjonene i løpet av året, vi trenger omsetningsoppgaver. Produksjonsstatistikken for 1927—28 vil iallfall gi oss endel holdepunkter her. Videre skal vi nå frem til driftsresultatet. Her foreligger det materiale som er innsamlet av Selskapet for Norges Vel. Dette materiale kan imidlertid ikke sies å være representativt, men det vil sannsynligvis gi gode holdepunkter for eventuelle anslag.

Det er ikke bare disse fordringer som kompliserer vår oppgave, men også den ting at vi vil operere med forskjellige bedriftsstørrelser. Dette vil selvsagt vanskeliggjøre de beregninger og materialbearbeidelser vi vil måtte foreta. Dessuten bør det komme på tale å skille ut enkelte hovedvirksomheter innen landbruket. For pelsdyravlen vil dette iallfall noenlunde la sig gjøre, med den statistikk som foreligger på dette område.

For *fisket* skulde vi også med det materiale som vi nu har oversikt over, ha betingelser for å komme ganske langt. Ved siden av den årlige Fiskeristatistikk, vil vi få stor hjelp av Strukturøversiktens avdeling i Bergen, under ledelse av professor Wedervang. Denne avdeling har fiskeriundersøkelser som sin hovedoppgave. De har nettopp utgitt en oversikt over «Forundersøkelse vedkommende utbytte og omkostninger ved en rekke fiskerier», bygget på innsamlet materiale. Avdelingen vil videre anstille undersøkelser over lønnsomheten i fisket, og dermed hjelpe vårt arbeide langt på vei. I det hele tatt vil Nasjonalregnskapet bygge på hjelp fra de tre øvrige avdelinger som økonomisk strukturoversikt omfatter, avdelinger som på hvert sitt område vil foreta spesialundersøkelser og materialbearbeidelser.

Ved siden av å søke vår tilflukt til disse avdelinger vil vi også hvor det er mulig søke hjelp fra andre kanter, fra fagforbundenes statistiske kontorer, fra industriforbundet og andre næringsssammenslutninger.

Innenfor Nasjonalregnskapet vil det dukke frem mange interessante undersøkelser og enkeltresultater. Ser vi på en post som *reklame*, vil vi finne den både i vår næringsøkonomiske inndeling og i vårt kontosystem. Etter vår oppstilling burde vi komme frem til hvad hver sektordel har som utgifter eller inntekter på reklame. Det eneste materiale vi her har å bygge på er den undersøkelse som Statistisk Centralbyrå foretok blandt annet for året 1934 over de reklameinntekter aviser, tidskrifter, kringkasting og lignende hadde. Det blev noenlunde funnet frem til det beløp som årlig blir benyttet til reklame, men det blev ikke foretatt en videre opdeling enn den som er nevnt. Nasjonalregnskapet må gå videre, og foreta en selvstendig undersøkelse hvis vi har anledning til det.

Av andre spesialfelter kan jeg nevne at gjennom vår op-

deling i innenriks og utenriks finanskonti vil vi komme ganske langt i en undersøkelse om utenlandske kapitalinteresser her i landet, og på den andre side våre interesser i utlandet. Det materiale vi først og fremst vil benytte her, er de årlige tellinger over landets gjeld og tilgodehavender som hvert år blir foretatt på foranledning av Norges Bank. Det kunde nevnes en rekke slike eksempler.

Til slutt vil jeg nevne en viktig side ved vårt arbeide, som kanskje ligger litt ved siden av vår oppgave, men som i og for sig selv vil være av betydning. Det er at vi samler alt statistisk materiale som omhandler den økonomiske virksomhet her i landet. Hvert tall i regnskapet blir fulgt av en kildeanvisning, og i mange tilfeller av spesielle bilag. For annet arbeide vil denne registrering ha sin interesse.

Vi vet at vårt arbeide ikke får fullkommenhetens stempel på sig, og det vil sikkert være områder hvor vanskelighetene er av den art at vi ikke klarer å overvinne dem. Men stort sett håper vi å gjennomføre vår oppgave og vil være fornøid om det kan danne grunnlaget for en mere omfattende gjennomførelse av planen.

